

Авілова А.М.

вчитель української мови та літератури

*Ганно-Опандинський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів-дошкільний навчальний заклад»
Нововасилівської селищної ради Запорізької області*

ІДЕЙНО-ТВОРЧІ ПОЗИЦІЇ М. РИЛЬСЬКОГО В ПОВІСТІ У ВІРШАХ «МАРИНА»

Анотація. У статті розглядаються особливості творчої манери М. Рильського. Акцентується увага на поетикальних аспектах у творі письменника під назвою «Марина». Доведено, що в повісті у віршах «Марина» М. Рильський розкрив власний талант у повній силі.

Ключові слова: ідейна позиція письменника, художні особливості, поетикальні аспекти, літературна концепція.

Avilova A. Ideological and Creative Positions of M. Rylsky in the Story in the Poems «Marina». The article considers the peculiarities of M. Rylsky's creative style. Emphasis is placed on the poetic aspects of the writer's work entitled «Marina». It is proved that in the novel in the poems «Marina» M. Rylsky revealed his own talent in full force.

Key words: ideological position of the writer, artistic features, poetic aspects, literary concept.

Література України ХХ століття має безліч відомих авторів художніх творів. Усі вони мають свої особливості та визначальні характеристики, якими сучасні читачі можуть пишатися, перегортаючи сторінки текстів. З поміж значної кількості письменників ХХ століття в українській літературі вагоме місце належить Максиму Рильському, який і сьогодні зачаровує своїми поетичними творами.

Останнім часом можна знайти безліч критичних відгуків на творчість М. Рильського. Здебільшого, усі вони мають позитивний характер, що говорить про вагоме місце та значення письменника в історії літератури. Слід акцентувати увагу на тому, що письменник за життя виробив власний стиль письма, що і сьогодні дозволяє говорити про його неповторну індивідуальність. У першу чергу помічаємо, що у творчості письменника можна чітко виокремити вдале поєднання форми і змісту, використання актуальних тем, мотивів, образів та проблем. У поетичних творах М. Рильський вдало застосовує звертання, риторичні запитання, метафори і

символи, а також неодноразово доводить читачам про роль пісні в житті кожної людини. Це свідчить про високий рівень ідейно-художнього звучання його творів та належне поцінування письменника в літературних колах.

Про твори Максима Рильського і про його біографію написано багато досліджень. Зокрема, творчість Максима Рильського досліджували Боровик М., Герасимов Ю., Дроздовський Д., Крижанівський С., Мовчун А. Назарова В., Никанорова О. Про нього писали Погрібна В., Поліщук Т., Руда Т., Сименчук В., Степанюк М. та ін. Усі вони надзвичайно захоплювалися широкою душею автора, вмінням правдиво та від щирого серця зображувати кожну деталь. Дослідники акцентують свою увагу на тому, що він був не автором, він був батьком своїх творів. Його поетичні твори сповнені любов'ю до рідної домівки, до рідної землі, до краси на Землі [2, с. 36]. Цікавими є дослідження викладачів кафедри української і зарубіжної літератури Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, де у загальному ракурсі представлена їхня публікаційна активність, у тому числі з питань літературознавства ХХ століття [7].

Про перебудову і утвердження поета на нових ідейно-творчих позиціях свідчила і велика поема, точніше, повість у віршах «Марина» (1927–1932), над-якою він працював п'ять років. Відомо, що нахил до ліро-епічних полотен був у Рильського раніше. До нової творчої праці М. Рильський приступив внутрішньо підготовленим.. Талантові поета була під силу велика епічна форма. В новій повісті він не відмовляється від ліричних відступів, всяких роздумів з приводу зображуваних осіб і подій, проте, цілком природно, тут роль сюжету значно зростає – адже в поемі одинадцять глав і понад чотири тисячі рядків [4, с. 9].

Три імені витають над поемою, над її манерою, мелодикою, образним ладом, навіть темою – три великих учителі – Пушкін, Шевченко, Міцкевич. Плавна течія п'ятистопного ямбу нагадує розмірений ритм «Пана Тадеуша». Звідси ж засоби зображення численних персонажів, манера неквапливої епічної розповіді. Епіграф з «Марили» Шевченка «неначе цвяшок в серце вбитий, оцю Марину я ношу» – дає ключ до сюжету повісті у віршах. Від Шевченка іде гнівний викривальний пафос в зображенні «панських забав». Світлий, оптимістичний погляд на життя, уміння розгортати сюжет, манера вільних ліричних відступів – від Пушкіна. Проте важко «музику развить, как труп» і розкласти на нотки, на впливи – вся поема несе печать особи самого

Рильського, що не потонув у впливах, залишився самим собою, оригінальним художником [5, с. 45].

У поемі незримо присутній ще один вчитель – спільний не тільки для Рильського, а й для його вчителів – народна пісня, і цим Рильський ніби платить борг за деяке ігнорування цього невичерпного джерела поетичного натхнення в своїй попередній творчості. Події, описані в повісті, відбуваються в далекі часи кріпаччини, в першій половині XIX сторіччя на Правобережній Україні, де більшість поміщиків були з польських магнатів і шляхти [3, с. 13]. Пан Людвіг любив коней і красивих дівчат. Панський попихач Кутерного розшукав в селі і привів пану молоденьку кріпачку Марину. Марину кохає панський машталір Марко Небаба, і одного разу, вибравши слушний час, після бучного бенкету у Пшемисловського, коли одні пани роз'їхались, а інші спали, він вирішує вкрати дівчину та втекти. Але на Марину уже накинув оком і син Людвіга – «демократ» і якобінець Генріх. Він підстеріг втікачів і кинувся за ними в погоню. Короткий поєдинок беззбройного машталіра з озброєним паном – і Марко Небаба падає мертвим. Марина знову в неволі [6, с. 109].

Але поки за неї ідуть суперечки між старим, то вже стоїть на порозі могили, Людвігом і Генріхом, сусідський шляхтич, «народолюбець» Мар'ян Мединський, викрадає дівчину. Ця подія проходить майже непомітно: вночі старий пан помер, а молодого знайшли в ліжку зарізаним. У Марини загоджується почуття подяки до рятівника, який до того ж ставиться до неї лагідно і гуманно. Але це у Мар'яна лише форма маскування, своя тактика. Під впливом матері, яка мріє про вигідну партію для Мар'янека, він, добившись свого, програє в карти набридлу йому дівчину.

Марина потрапляє в кріпацький театр шляхтича Замітальського, що хоче цією новинкою налагодити свої розладнані справи. У Марини знаходять талант. Театр має успіх. На одну з вистав приїздить пихатий Мар'ян з дружиною – Стасею Пшемисловською. У збездещеної дівчини з новою силою спалахує бажання помсти. Вночі, коли після бенкету у Замітальського міцно спить Мар'ян Мединський і інші поміщики, Марина підпалює панські покої, і в полум'ї пожежі гинуть її мучителі, облесники, осквернителі. З мучениці Марина стає месницею за всі муки і страждання свого пригнобленого народу.

Згадаємо, що така ж розв'язка і в «Марині» Шевченка. Там збожеволіла Марина зарізала розпутного пана і підпалила будинок. На фоні палаючих хоромів вона гола танцює свій страшний танок. У Рильського полум'я пожежі стає сигналом до повстання. Звичайно, привабливість

поєми не лише в сюжетних перипетіях – інакше Рильський писав би її прозою, а й чарівності тієї поетичної мови, якою вона написана. Рильський виявив в «Марині», крім прекрасного дару оповідача, мистецтво ліплення пластичних образів. Крім самої Марини в поемі, як живі, встають постаті простих селян, кріпаків, двірських людей – Марка Небаби, діда Наума, конюха Максима, талановитих співців і музикантів – кучерявого Гриця, скрипача Гаврила та ін. [6, с. 54].

З другого боку змальована ціла портретна галерея, поміщиків, шляхтичів та дуже колоритно візуалізована. Ось батько і син Пшемисловські – обидва негідники, але кожен на свій лад; ось вільно думствующий шляхтич, одночасно і польський, і український патріот Мар'ян Мединський, і його зла мати; ось «жартівник» Замітальський, що, поживши всмак, промотався і тепер шукає виходу з становища; ось «вольтер'янець» Карпович, сластолюбець граф Ловягін. Тут же і типи «підпанків» – управителя маєтку дядька Адама, придворного поета жалюгідного Тибурція, постачальника свіжого товару для гарему Пшемисловського – Кутерноги, вірного пса Мединського козака Кирила та ін.

В «Марині» багато сцен і епізодів, що малюють, тяжке життя простих селян, їх мрії про визволення, їх ненависть до панів-гнобителів. Недарма картини шевченківських «Гайдамаків» і тінь Кармелюка весь час встають над повістю. Поет досконало володіє мистецтвом іронії, сарказму, особливо, коли він змальовує панські забави. Проте треба зауважити, що описи розпутного життя панів займають надто багато місця в повісті і це частково послаблює її викривальний пафос.

Визначаючи ідею «Марини», автор говорить про своє бажання показати «фальшивість усякого панського народолобства», чи то «балагульсько-романтичного», чи навіть забарвленого кольорами політичних течій, що на ті часи існували». Правда, із так званих народолобців автор називає лише Мар'яна і Генріха. Останній в розмовах був найзапеклішим якобінцем, а в житті таким же кріпосником і ловеласом, як і його батько. Показавши контраст між словами і ділами Генріха, як і Мар'яна, поет швидко вичерпав цю тему [1, с. 62].

Набагато важливіше і значніше було інше завдання. Малюючи темні і похмурі картини життя народу в епоху кріпацтва, М. Рильський тим самим виступив проти ідеалізації старовини. Тут його голос звучить в дусі полум'яних Шевченкових інвектив. Образ жінки-кріпачки, з такою любов'ю змальований Шевченком в «Катерині», в «Марині» і інших поемах.

Повість написана прекрасним звучним віршем, багатою і точною мовою. Вона назавжди увійшла в творчий актив Рильського, в скарбницю української епічної поезії. М. Рильський багато дечого взяв в свою творчість, особливо в зрілому періоді, від української народної думи і пісні, особливо щодо образності, багатства лексики і фразеології. Нахил до стилізації, який намітився в один час, приводив до художньої фальші, і поет швидко від нього відмовився.

Особливо цінною властивістю М. Рильського є постійне оновлення поетичного словника, насичення його словами і виразами щоденного вжитку, вміння зробити поетичними слова і поняття, далекі від поезії. Тут Рильський – новатор, як і Маяковський, але», звичайно, в своєму роді. Спостереження над його стилем – тема, що заслуговує окремої праці. Багатство поетичних тропів і фігур поєднується з багатством фразеології, з майстерним володінням поетичним синтаксисом.

Література

1. Володар слів ясних і мудрих: до 110-річчя від дня народження М.Т. Рильського. *Знаменні дати: календар*. 2005. С. 62–66.
2. Дроздовський Д. Поетичний світ Максима Рильського. *Українська культура*. 2008. №3. С. 36–38.
3. Дружбинський В. Лицар поезії та доброти: до 100-ї річниці з дня народження Максима Рильського. *Дзеркало тижня*. 2005. 2–8 квітня. С. 13.
4. Никанорова О. Світле ім'я поета: 19 березня виповнюється 110 років від дня народження Максима Тадейовича Рильського. *Урядовий кур'єр*. 2005. 18 березня. С. 8–9.
5. Рильський М. Народ і краса: збірник. К. : Мистецтво, 1985. 382 с.
6. Рильський М. Поєми. К. : Державне вид-во художньої літератури, 1957. 407 с.
7. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.